

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในสังคม หากครอบครัวมีความสุขก็จะทำให้สังคมมีความสุขตามไปด้วย ดังนั้นคุณภาพชีวิตของครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตสมรส เพราะถ้าชีวิตสมรสนั้นมีความสุขครอบครัวก็มีความสุขด้วย คุณภาพชีวิตสมรสนั้นเกิดขึ้นจากการที่คู่สมรสทั้งคู่รู้สึกมีความสุขพึงพอใจต่อสัมพันธภาพ การปรับตัวและการทำหน้าที่ระหว่างกัน (Bucker & Fowers, 2001; Vennoy & Philliber, 1992; Lewis & Spanier, 1979; Spanier & Cole, 1976) ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามระยะพัฒนาการของครอบครัว

ครอบครัวระยะมีบุตรวัยก่อนเรียน (Families with Preschool Children) (Duvall, 1997) เป็นระยะที่พันธกิจในครอบครัวมีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเด็กวัยก่อนเรียนเป็นวัยที่มีความก้าวหน้าทางพัฒนาการทุก ๆ ด้านค่อนข้างสูง (พัชรีย์ สนวนแก้ว, 2536) เด็กจะมีความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งแวดลอมมาก รวมทั้งจะพัฒนาเป็นคนที่สามารถพึ่งตนเองได้ขึ้นกับการเลี้ยงดูของบิดามารดา ซึ่งมีอิทธิพลต่อเด็กโดยตรงทุกเรื่อง ทั้งด้านการเจริญเติบโต พัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม ซึ่งนอกจากสามีภรรยาต้องใช้เวลากับลูกในบทบาทของบิดาและมารดาแล้วยังต้องใช้เวลาในการทำงานเพื่อหารายได้ให้เพียงพอต่อความต้องการของครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่ง วอยดานอฟ (Voydanoff, 1995) พบว่าการมีบุตรอายุต่ำกว่า 18 ปี อยู่ในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความขัดแย้งระหว่างงานและครอบครัว ทำให้คุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรสที่มีบุตรวัยก่อนเรียนมีแนวโน้มอยู่ในระดับที่ลดลง เช่นเดียวกับ โควแวน และ โควแวน (Cowan & Cowan, 1992 cited in Voydanoff, 1995) ฮิกส์ และแพลต (Hicks & Platt, 1970) พบว่าการมีบุตรทำให้ คุณภาพชีวิตสมรสมีแนวโน้มแย่ลง โดยภรรยาจะคุณภาพชีวิตสมรสน้อยกว่าสามี ดังเช่น รัสเซล (Russell, 1974) และไรเดอร์ (Ryder, 1973) พบว่าการเกิดของบุตรมีผลทางลบต่อคู่สมรส โดยส่งผลกระทบต่อภรรยามากที่สุด เพราะภรรยาเป็นผู้รับภาระในการดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีบุตรวัยก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วราภรณ์ เนาวรังสี, จุรีย์ อึ้งสำราญ และประพัตรา จันธนะสมบัติ (2546) พบว่า เพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากกว่าเพศหญิง

ในประเทศไทยปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาจากสังคมการเกษตรมาเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรมและเป็นเหตุผลักดันให้มีแรงงานชายเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ดังเช่น ในจังหวัดราชบุรีซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นเมืองทางด้าน

เกษตรกรรม ผลผลิตที่ได้จะเป็นผลผลิตทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ด้วยความพร้อมทางด้านวัตถุดิบต่าง ๆ ทำให้มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้มีมูลค่าสูงขึ้น ในปี 2545 พบว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดราชบุรีทั้งสิ้น 1,569 โรงงาน ดังนั้นความต้องการแรงงานทางด้านอุตสาหกรรมจึงพุ่งสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งพบว่ามีจำนวนคนงานชายถึง 22,100 คน (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี, 2545) เนื่องจากลักษณะของงานอุตสาหกรรมเป็นงานที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ทำงานได้เป็นอย่างดี แต่ผู้ทำงานเหล่านั้นจะต้องมีความรับผิดชอบต่องานสูงเพื่อให้งานที่ได้มีประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมนั้นจะมีการทำงานเป็นผลัด (กะ) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ไม่น่าสนใจ สิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรสได้ ดังเช่น ไวท์ และเคท (White & Keith, 1990) พบว่าการทำงานเป็นผลัด (กะ) มีความสัมพันธ์ทางลบต่อคุณภาพชีวิตสมรสและอาจนำไปสู่การหย่าร้างได้

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่ามีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส โดยปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในคู่สมรสที่มีบุตรวัยก่อนเรียนนั้นคือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ (White et al., 1986) ทั้งนี้เพราะชีวิตสมรสจะเป็นสุขหรือไม่อาจขึ้นอยู่กับภาวะทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว เพราะหากภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวมั่นคงก็จะส่งผลให้ครอบครัวมีความมั่นคงตามไปด้วย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจจึงขึ้นอยู่กับรายได้ ดังเช่น ไชยยันต์ สุขบาล (2537) พบว่ารายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของภรรยา ส่วนการทำงานของภรณานั้น แวนนอย และฟิลลิปเปอร์ (Vannoy & Philliber, 1992) พบว่าสถานภาพการทำงานของภรณามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสมรสคือ สามีจะมีคุณภาพชีวิตสมรสสูงกว่าหากภรรยาไม่ได้ประกอบอาชีพการที่สามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมจะสามารถสร้างรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการทำงานล่วงเวลา ถึงแม้ว่าจะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวเพิ่มมากขึ้น แต่ในทางกลับกันก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรสได้เช่นกัน เพราะการทำงานล่วงเวลาทำให้การมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสต่ำลง (White, 1983)

ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรสของสามีภรรยา (สิริพงษ์ ศรีตุลา, 2541) การสื่อสารระหว่างคู่สมรสเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน ดังนั้นหากคู่สมรสมีการสื่อความหมายกันอย่างเปิดเผย และมีประสิทธิภาพจะเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวของทั้งสองฝ่าย เพราะนอกจากจะเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันแล้วยังทำให้เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันด้วย ความรู้สึกลึกดังกล่าวนี้อาจจะช่วยขจัดความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกันได้โดยง่าย ดังเช่น สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2534) พบว่า ประสิทธิภาพของการสื่อสารมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

นอกจากนี้การแสดงบทบาทของคู่สมรส ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรส ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติบทบาทของคู่สมรสนั้นมีภาระหน้าที่ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากลำบากซับซ้อนที่คู่สมรสจะต้องยึดถือและปฏิบัติ หากคู่สมรสคนใดคนหนึ่งแสดงบทบาทของตนเองได้ไม่เต็มที่หรือไม่เหมาะสมแล้ว อาจก่อให้เกิดความล้มเหลวกับตนเองและชีวิตสมรสได้ คู่สมรสที่มีบุตรวัยก่อนเรียนและสามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมจะมีปัญหาเกี่ยวกับเกี่ยวกับการตอบสนองทางด้านอารมณ์ของคู่สมรสเนื่องมาจากภาระหน้าที่ของทั้งสามีและภรรยา ทำให้ภรรยามีเวลาเอาใจใส่สามีน้อยลง เนื่องจากภรรยาต้องมีความรับผิดชอบในงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน อีกทั้งในบางครอบครัวภรรยาจะต้องประกอบอาชีพอีก ซึ่งการทำงานอาจเพิ่มความเครียดจากการรับบทบาทมากเกินไปและเกิดความขัดแย้งในบทบาทได้ (Menaghan & Parcel, 1990) ส่วนสามีที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีช่วงเวลาในการทำงานที่ไม่แน่นอน และอาจต้องหารายได้พิเศษเพื่อเพิ่มรายได้ของครอบครัว ซึ่งบทบาททางด้านการงานทั้งของสามีและภรณานั้นล้วนมีอิทธิพลต่อบทบาทในครอบครัวทั้งสิ้น (Eagle, Miles & Icenogle, 1997) เพราะทำให้การใช้เวลาร่วมกันระหว่างคู่สมรสและบุตรเป็นไปได้ยากเนื่องจากตารางเวลาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความพึงพอใจซึ่งกันและกัน และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสมรสได้ ดังเช่น แวนนอย และฟิลลิปเปอร์ (Vennoy & Philliber, 1992) พบว่า คู่สมรสที่มีความเข้าใจและมีความสมานฉันท์กันในเรื่องบทบาทหน้าที่ของกันและกัน และได้แสดงบทบาทตามที่คาดหวังของอีกฝ่ายจะมีคุณภาพชีวิตสมรสสูงกว่าคู่สมรสที่มีความแตกต่างระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติ ซึ่งอาจจะเกิดจากการคาดหวังที่สูงเกินกว่าที่จะปฏิบัติได้ นอกจากนี้ เลวิส และสเปเนียน์ (Lewis & Spanier, 1979) ยังพบว่าในครอบครัวหากคู่สมรสมีการร่วมบทบาทกันในระดับสูงก็จะทำให้มีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับที่สูงตามไปด้วย

จากการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรสของสามีและภรรยาที่มีบุตรวัยก่อนเรียนที่สามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในต่างประเทศ ส่วนในประเทศไทยนั้นพบว่าการศึกษเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวที่สามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมยังมีน้อย จึงเป็นจุดสนใจที่ทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะศึกษาถึง “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรสของครอบครัวที่มีบุตรวัยก่อนเรียนที่สามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม” เพื่อเป็นแนวทางการวางแผนให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรสที่สามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตสมรสของสามีและภรรยาที่มีบุตรวัยก่อนเรียนที่สามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตสมรสของสามีและภรรยาที่มีบุตรวัยก่อนเรียนที่สามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

สมมติฐานการวิจัย

1. สามีที่มีบุตรวัยก่อนเรียนและทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีคุณภาพชีวิตสมรสดีกว่าภรรยา
2. รายได้ของครอบครัว ช่วงเวลาการทำงาน ชั่วโมงการทำงาน สถานภาพการทำงานของภรรยา ประสิทธิภาพการสื่อสารของกลุ่มสมรส และความสมานฉันท์ในบทบาทของกลุ่มสมรส สามารถทำนายคุณภาพชีวิตสมรสของภรรยาที่มีบุตรวัยก่อนเรียนที่สามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้
3. รายได้ของครอบครัว ช่วงเวลาการทำงาน ชั่วโมงการทำงาน สถานภาพการทำงานของภรรยา ประสิทธิภาพการสื่อสารของกลุ่มสมรส และความสมานฉันท์ในบทบาทของกลุ่มสมรสสามารถทำนายคุณภาพชีวิตสมรสของสามีที่มีบุตรวัยก่อนเรียนและทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมพัฒนาการของครอบครัวเพื่อป้องกันปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรสได้
2. เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรทางด้านสาธารณสุขตระหนักถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพสมรส และสามารถให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีปัญหาได้
3. เป็นแนวทางสำหรับการค้นคว้า วิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรส ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ อันได้แก่ รายได้ของครอบครัว ช่วงเวลาการทำงาน ชั่วโมงการทำงาน และสถานภาพการทำงานของภรรยา ปัจจัยทางด้านประสิทธิภาพการสื่อสารของกลุ่มสมรส และปัจจัยด้านการแสดงบทบาทของกลุ่มสมรส โดยทำการศึกษาในครอบครัวที่มีบุตรวัยก่อนเรียนที่สามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ในเขตจังหวัดราชบุรี ระหว่างเดือนเมษายน – เดือนมิถุนายน พ.ศ.2547

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

คุณภาพชีวิตสมรส หมายถึง ความสามารถในการประคับประคองให้ชีวิตสมรสดำเนินไปได้ด้วยดี มีการปรับเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก หรือการกระทำของตนเองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตสมรส สามารถประเมินได้จากแบบวัดการปรับตัวในชีวิตสมรส ของสปานีเยอร์ (Spanier, 1976) ซึ่งประกอบด้วย 1) ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของคู่สมรส (Dyadic Consensus) 2) การแสดงออกถึงความรักที่มีต่อคู่สมรส (Affectional Expression) 3) ความพึงพอใจของคู่สมรส (Dyadic Satisfaction) และ 4) ความกลมเกลียวของคู่สมรส (Dyadic Cohesion)

ครอบครัว หมายถึง สามิและภรรยา ที่มีบุตรคนโตวัยก่อนเรียนอายุ 2 ปี 6 เดือน – 5 ปี 11 เดือน 29 วัน และสามิทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

คุณภาพชีวิตสมรสของครอบครัว หมายถึง คุณภาพชีวิตสมรสของครอบครัวในทัศนะของสามิและภรรยา

รายได้ของครอบครัว หมายถึง รายได้โดยรวมของสามิและภรรยาโดยเฉลี่ยต่อเดือน

ช่วงเวลาการทำงาน หมายถึง เวลาในการทำงานของสามิ โดยแบ่งเป็น 1) การทำงานช่วงเช้าเพียงอย่างเดียว 2) การทำงานเป็นผลัด (กะ) เช้า บ่าย ค่ำ สลับกัน

ชั่วโมงการทำงาน หมายถึง จำนวนชั่วโมงในการทำงานของสามิที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมโดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์

สถานภาพการทำงานของภรรยา หมายถึง การทำงานเพื่อหารายได้ของภรรยา โดยแบ่งออกเป็น 1) ภรรยาที่ไม่ได้ทำงานหารายได้ ปฏิบัติงานบ้านเพียงอย่างเดียว 2) ภรรยาที่รับงานมาทำที่บ้าน 3) ภรรยาที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

ประสิทธิภาพการสื่อสารระหว่างคู่สมรส หมายถึง การที่คู่สมรสสามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก หรือทัศนคติได้ โดยมีความเข้าใจที่ตรงกัน เป็นผู้ฟังที่ดี กล่าวแสดงความคิดเห็นต่อคู่สมรส และสามารถรับฟังความคิดเห็นของคู่สมรสได้ ประเมินได้จากแบบวัดการสื่อสารระหว่างคู่สมรส ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากของ งามตา วนิันทานนท์ (2539) ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) เนื้อหาของสื่อ 3) รูปแบบของการสื่อสาร และ 4) ความขัดแย้งในการสื่อสาร

ความสมานฉันท์ในบทบาท หมายถึง ความสอดคล้องระหว่างความคาดหวังในเรื่องบทบาทของกันและกัน และการปฏิบัติบทบาทได้ตามความคาดหวังของแต่ละฝ่าย ประเมินได้จากแบบวัดความสมานฉันท์ในบทบาทของคู่สมรส ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาดำรา เอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากทฤษฎีของ ไนซ์ และจีคัส (Nye & Gecas, 1976 cited in Friedman, 1992) แบบวัดประกอบด้วย 1) การหาเลี้ยงครอบครัว 2) การจัดการเกี่ยวกับการเงินภายในครอบครัวและ

การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาการเงินภายในครอบครัว 3) การดูแลบุตรและการอบรมความประพฤติของบุตร 4) งานดูแลบ้าน และ 5) การตอบสนองด้านเพศสัมพันธ์

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรส (A Theory of Marital Quality) ซึ่ง เลวิส และสเปาเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979) ได้แบ่งปัจจัยซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรสออกเป็น 2 ระดับคือ ปัจจัยก่อนสมรสและปัจจัยในขณะสมรส ดังนี้

1. ปัจจัยก่อนสมรส โดยถือว่าเป็นปัจจัยทางด้านแหล่งสนับสนุนทางสังคมและบุคคลประกอบไปด้วย ความคล้ายคลึงกันของคู่สมรส คุณลักษณะของคู่สมรส แบบอย่างจากบิดามารดา และสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ

2. ปัจจัยขณะสมรส แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

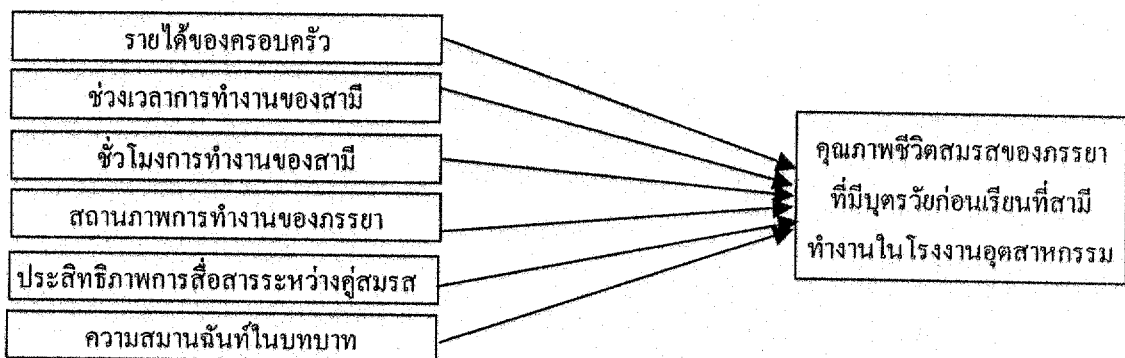
2.1 ปัจจัยทางด้านความพึงพอใจในแบบแผนของชีวิต ประกอบด้วย สถานภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความพึงพอใจต่อการทำงานของภรรยา องค์ประกอบของครอบครัว และการให้ความสำคัญต่อครอบครัว

2.2 ปัจจัยทางด้านรางวัลจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ประกอบด้วย การมีความคิดต่อคู่สมรสในด้านบวก ความรู้สึกพึงพอใจของคู่สมรส ประสิทธิภาพการสื่อสารของคู่สมรส ความสมานฉันท์ในบทบาท และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส

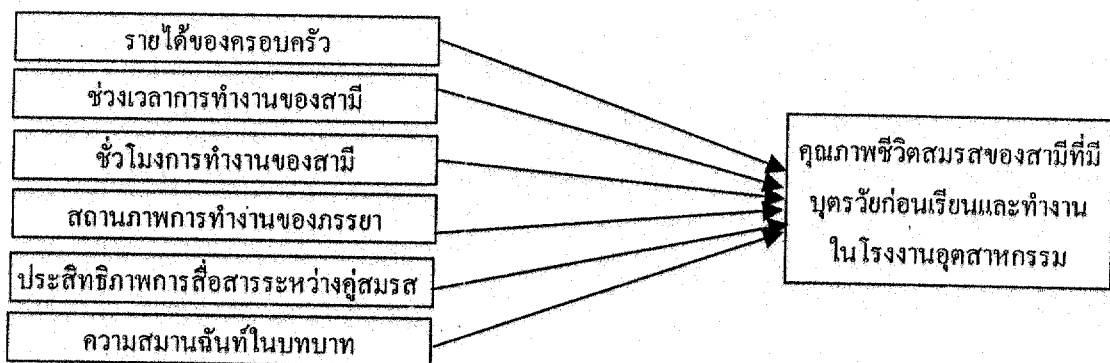
ในการศึกษารั้วนี้ ผู้วิจัยเลือกบางปัจจัยในขณะสมรสมาศึกษา คือ 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐกิจโดยศึกษาเกี่ยวกับ รายได้ของครอบครัว ช่วงเวลาในการทำงานของสามี ชั่วโมงการทำงานของสามี และสถานภาพการทำงานของภรรยา 2) ปัจจัยทางด้านประสิทธิภาพการสื่อสารของคู่สมรส และ 3) ปัจจัยทางด้านความสมานฉันท์ในบทบาท ทั้งนี้เพราะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจนั้นมีความสำคัญต่อครอบครัวอย่างมาก ถ้าสามีมีอาชีพทางสังคมอยู่ในระดับสูง จะทำให้เกิดคุณภาพชีวิตสมรสสูง ทั้งนี้เพราะอาชีพที่ดีหรือการทำงานล่วงเวลาร่วมด้วยจะทำให้มีรายได้ดีทำให้เกิดความพอใจและทำให้เกิดคุณภาพชีวิตสมรสสูง (Lewis & Spanier, 1979) และถ้าภรรยามีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรสให้สูงขึ้นเนื่องจากทำให้ครอบครัวมีรายได้เพียงพอ แต่ในอีกทางหนึ่งคุณภาพชีวิตของภรรยาอาจต่ำลงได้เพราะภรรยาต้องรับผิดชอบงานทั้งในบ้านและนอกบ้าน การทำงานของภรรยาไม่ว่าจะเป็นการทำงานที่บ้านหรือออกไปทำงานนอกบ้านล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรสทั้งสิ้น ซึ่งพบว่าภรรยาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพจะมีคุณภาพชีวิตสมรสสูงกว่าภรรยาที่ประกอบอาชีพ (Lewis & Spanier, 1979) นอกจากนี้ประสิทธิภาพของการสื่อสารก็เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพราะหากคู่สมรสมีการสื่อสารที่ดี สามารถเปิดเผยความรู้สึกให้

อีกฝ่ายรับรู้ได้ ก็จะทำให้คู่สมรสเกิดความเข้าใจและเห็นใจ และส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตสมรสในระดับที่สูง (Lewis & Spanier, 1979) ส่วนความสมานฉันท์ในบทบาทของคู่สมรสนับว่ามีความสำคัญ ทั้งนี้เพราะในครอบครัวถ้าคู่สมรสมีการร่วมบทบาทกันในระดับสูง ก็จะทำให้มีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับสูงด้วย (Lewis & Spanier, 1979)

จากแนวคิดของ เลวิส และสแปเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979) ได้แบ่งองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินคุณภาพชีวิตสมรสเป็น 3 มิติ ได้แก่ การปรับตัวในชีวิตสมรส (Marital Adjustment) ความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Marital Satisfaction) และความสุขในชีวิตสมรส (Marital Happiness) ซึ่งเลวิส และสแปเนียร์ ได้อธิบายว่าถ้าคู่สมรสมี้องค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งในระดับสูง ก็สามารถประเมินได้ว่าคู่สมรสนั้นมีคุณภาพชีวิตสมรสในระดับสูง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรสของสามีและภรรยาที่มีบุตรวัยก่อนเรียนที่สามีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม โดยเน้นในมิติของการปรับตัวในชีวิตสมรส ดังแสดงในกรอบแนวคิดต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของคุณภาพชีวิตสมรสของภรรยาที่มีบุตรวัยก่อนเรียนที่สามีทำงานใน โรงงานอุตสาหกรรม

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของคุณภาพชีวิตสมรสของสามีที่มีบุตรวัยก่อนเรียนและทำงานใน โรงงานอุตสาหกรรม